

НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Олена Горошкіна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка відділу навчання
української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України

Наскрізнi вміння

- читання з розумінням, яке передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання й усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює зокрема вміння виявляти припущення й інформацію, надану в тексті в неявному вигляді, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами з тексту та неявними доказами, висловлювати ідеї, пов'язані з новим розумінням тексту після його аналізу й добору контраргументів;
- конструктивне керування емоціями, що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, приймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосереджування уваги, продуктивну діяльність (*Державний стандарт базової середньої освіти*).

Авторитетні думки

Емоції гуртують думку, почуття та дію
(Джон Д.Маєр).

Не забуваймо, що маленькі емоції – це великі капітани нашого життя, і ми підкоряємося їм, самі цього не усвідомлюючи *(Вінсент ван Гог).*

Авторитетна думка

З українською мовою відбуваються небезпечні процеси: вона стає більш практичною, прагматичною і правильною, втрачаючи натомість емоційність, соковитість, фразеологічність (Андрій Содомора).

Авторитетна думка

Емоційний інтелект – це здатність розуміти, усвідомлювати і управляти власними емоціями, своєю мотивацією, думками і поведінкою, регулювати свій емоційний стан, а також це вміння управляти емоційними станами інших людей, помічати їхні актуальні потреби, співпереживати і розвивати їхні сильні сторони. Розвиваючи свій емоційний інтелект, ми стаємо уважніші до себе, своїх відчуттів, бажань і потреб, водночас, це дозволяє нам краще розуміти інших людей, відчувати їхні потреби, мотиви, поведінку (з підручника «Психологія»).

Складники емоційного інтелекту

- усвідомлювати власні емоції – самопізнання (уміння називати те, що ми відчуваємо, ідентифікувати емоційний стан, настрій);
- управляти власними емоціями – саморегуляція (володіти собою в певній ситуації, уміти впоратися з тривогою, гнівом; визначати свій вплив на інших);
- самомотивація – уміння ставити цілі, рухатися до їх реалізації;
- емпатія – здатність урахувувати почуття інших людей, їхні стани і потреби;
- управління стосунками – побудова здорових стосунків, уміння зацікавити людей, уміння працювати в команді (за Пітером Саловеєм).

Поради психологів

- збагачуйте емоційний словник, називайте свої емоції, засвоюйте нові слова, читайте книжки про EQ, цікавтеся значенням тих чи тих емоцій;
- ведіть щоденник емоцій і почуттів, у якому робіть аналіз прожитого дня, своїх емоцій, відчуттів, їх причин;
- частіше використовуйте у висловленнях «Я відчуваю...» і слухайте свої почуття тут і зараз;
- запитуйте себе «Що я зараз відчуваю?», «Яка моя потреба зараз?», «Яка моя поведінка зараз буде ефективною?»;
- виявляйте свої почуття за допомогою думок, зверніть увагу, які ваші думки викликають у вас гнів, які думки супроводжують смуток, щастя.
- визнавайте свої почуття, але не слідуйте за ними сліпо. Управління емоціями передбачає вміння дистанціюватися від почуття, яке у нас виникло і вирішити – піддатися йому чи опиратися, тобто здійснити вибір.

Слово дня

За́хват – 1. Велике внутрішнє піднесення, збудження; порив; запал. 2. Підвищений інтерес, палкий потяг, пристрасть до чого-небудь. 3. Найвище напруження, піднесення, найбільший вияв чого-небудь.

Розра́да – Те, що приносить заспокоєння, полегшення в горі, печалі. 2. *розм.:* Втіха, розвага.

Сóром – почуття, що виникає у людини через здійснення вчинів, що суперечать моралі, принижують гідність особи.

Сторінками підручника

Епіграфи

- *Чуєш, як розмовляють соняхи, як шумлять густі явори, як від рідної мови сонячно? Українською говори! (В. Бондаренко).*
- *Навіть етимологія українського слова «світ» говорить про те, з якого матеріалу його явлено, – зі «світла» (Ю.Ілленко).*

Вправа

Прочитайте афоризми. Які думки утверджують автори? Чи залюбки кожен із вас розмовляє українською? Із чим асоціюється у вас світ книжки? Якого він кольору й які відчуття викликає? Чому? Чи є книжка в переліку ваших забаганок?

Розвиток емоційного інтелекту

1. Робота на етапах цілевизначення і рефлексії:

Я сподіваюся, що урок.... ; Я побоююся, що...

Намалюйте свій настрій на уроці (малюнок, геометричні фігури тощо).

Можна визначити загальний настрій класу.

Бесіда:

Як впливає настрій однієї людини на інших?

Як впливає настрій на події, що з нами відбуваються?

Чи можна навчитися управляти своїм настроєм?

Сторінками підручника

- *Випишіть складні слова, позначте в них твірні основи. Поясніть уживання сполучного голосного. Розгляньте таблицю на с. 55. Визначте, які правила обґрунтовують написання складних слів.*
- 1. Емоції схожі на різнокольорове колесо. 2. Для називання емоцій здебільшого використовують іншомовні слова. 3. Щоб ускладнити тривожним думкам шлях до вашої голови, зануртеся у якусь головоломку, пограйте в теніс чи сходіть кудись із друзями. 4. Емоційні кордони потрібні не для самообмеження, а для благополуччя та захисту. 5. Художник-ілюстратор говорить: «Я знаю, що таке почуття, як натхнення, рідко приходить саме по собі, перш ніж і справді почнеш працювати» (Д. Хессен). 6. Розуміння — це ніби суперклей, який дозволяє тримати вкупі уламки пам'яті. Багатозадачність — це постійне перемикання уваги, яке не дає новим ідеям і концепціям розвинутиися (Б. Оклі).

Сторінками підручника

6kl_конкурс.pdf - Adobe Reader

Файл Редактирование Просмотр Окно Справка

Открыть [иконки] 237 / 257 214%

Инструменты Заполнить и подписать Комментарии

Заспокойся! Ми разом усе здолаємо.

Мені так важко...

Усе в тебе буде добре! От побачиш!

Надійка перебуває в тяжкому емоційному стані...

Потрібно допомогти їй вийти з цього стану!

Що необхідно робити:

1. Ніколи не намагайтеся проігнорувати чужу біду.
2. Постарайтеся відчувати настрій людини і проїнятися ним.
3. Спитайте про самопочуття і чи потребує вона допомоги.
4. Не намагайтеся бути набридливими.
5. Спробуйте зробити щось приємне.
6. Дайте час заспокоїтися. Обійміть людину.
7. Підтримайте, якщо вона виявить бажання.
8. Просто посидьте поруч мовчки.
9. Коли заспокоїться, запитайте, чи хоче поговорити.
10. Висловіть упевнення, що на вас можна розраховувати.

Дотримання цих правил робить вас великодушними людьми. Намагайтеся виражати співчуття дієво: обробіть рану, дайте чисту серветку, цукерку, обійміть, доберіть слова. Звертайтеся до людини на ім'я. У структурі тексту втішання мають бути такі **складники**: звертання до адресата на ім'я (*Алінко! Тимку!*),

Модуль Adobe CreatePDF
Преобразуйте файлы в формат PDF и с легкостью объединяйте их с файлами других типов в режиме онлайн, пользуясь платной подпиской.
Выберите файл, который требуется преобразовать в PDF:
Выбрать файл

Редактировать PDF
Объединить PDF
Отправить файлы
Хранение файлов

Поиск 15°C Sunny 15:41 25.04.2023

Роль тексту

Які ж функції виконує текст?

Роботу будемо на кожному уроці таким чином, щоб текст одночасно реалізував кілька цілей, а саме:

- пізнавальні,*
- навчально-тренувальні,*
- навчально-формувальні,*
- естетичні,*
- розвивальні,*
- формувально-виховні,*
- мотивувальні та ін. цілі.*

Працюючи з текстами, актуалізуємо такі завдання:

1. Знайдіть фрази, що передають різний емоційний стан (здивування, захоплення, гнів, роздратування тощо).
2. Якими словами автор передає вибачення (вдячність, небажання спілкуватися, пораду, комплімент тощо).
3. Прочитайте виділене речення з інтонаціями, що сприяють примиренню.
4. Чим умотивовані в тексті виділені речення? У яких інших ситуаціях їх можна використати?
5. Назвіть слова і фрази, що не сприяють гармонізації діалогу.
6. Впишіть фрази, якими мовець передає нарікання. Доберіть у відповідь їм фрази-втішання.
7. Назвіть пропозицію, висловлену в тексті. Підготуйте свій варіант відповіді (згода чи відмова) й обґрунтуйте її.

У процесі роботи з текстом учні навчаються:

- 1) осмислювати тему;
- 2) формулювати мету;
- 3) обґрунтовувати комунікативну доцільність слів, фраз, речень;
- 4) опрацьовувати текстовий матеріал (аналізувати, групувати, класифікувати, структурувати, систематизувати тощо);
- 5) робити припущення (формулювати гіпотезу);
- 6) формулювати (виявляти) тезу;
- 7) добирати аргументи;
- 8) робити покликання на відомі факти, приклади із життя людей, історичні події, зіставляти з ними;
- 9) структурувати текст;

- 10) увиразнювати думку прислів'ям, афоризмом, цитатою;
- 11) логічно розташовувати змістові елементи тексту;
- 12) прогнозувати психологічний вплив тексту на читача;
- 13) добирати й використовувати прийоми гармонійного спілкування;
- 14) добирати влучні слова;
- 15) використовувати синоніми;
- 16) збагачувати текст епітетами, метафорами, іншими тропами для увиразнення думки й створення відчуття естетичної насолоди;
- 17) співвідносити мовні засоби із задумом, типом, жанром і стилем мовлення;

- 18) використовувати мовні засоби як прийом зацікавлення, гармонізації тощо;
- 19) виявляти і використовувати контактоналагоджувальні засоби і прийоми;
- 20) добирати слова і вирази, що сприяють створенню психологічного комфорту, унеможливають конфлікт;
- 22) поєднувати раціональне й емоційне;
- 23) умотивовувати своє ставлення до чогось;
- 24) виявляти мовне явище, визначати його ознаки, роль у тексті;
- 25) розпізнавати приховану інформацію тощо.

Вправа 2. *I. Прочитайте текст. Відповіді на які запитання він містить? Якої інформації вам бракує?*

Етимологи* пов'язують слово «краса» з «кресати*», «створювати, творити», зіставляють із словами «гарячий», «спека», «розпалювати, розігрівати», «блиск вогню», «світло», «щось гарне». Отож не випадково сказано: краса врятує світ. Врятує тому, що вона творить. Творить тому, що горить у найширших смислах цього слова, а відтак щоразу народжує диво-продукт — нову красу. Краса мови — це також горіння і творення, це внутрішнє зачарування і зовнішня потреба.

Але чи досить самої краси, щоб була мова?...*(I. Фаріон).*

II. Що маємо на увазі, коли говоримо «красива людина», «красива природа», «красиві вчинки», «красивий будинок»? Як розуміє красу мови авторка? Поясніть, як ви розумієте речення «Отож не випадково сказано: краса врятує світ. Врятує тому, що вона творить». Які диво-продукти можна створити за допомогою мови? Наведіть приклади. Чи досить самої краси, щоб була мова?

Вправа 52. Прочитайте мовчки текст. Які почуття він викликав у вас? Чи можна цю інформацію вважати вичерпною? Скажіть одним реченням, що здивувало вас. Зверніть увагу на «слова дня», намагайтеся вживати їх у своїх відповідях. Назвіть у тексті складні слова.

Знаєте, що мене здивувало?

Провідниця, яка кричала: «Я вам гарантую: я всіх візьму. І гарантую, ми всі доїдемо!»

Жінка з сином, яка віддала останні пів літра води старшому чоловікові.

Дідусь, який усі свої заощаджені 400 тисяч віддав ЗСУ.

Жінка з мого будинку, яка перевіряє його на артилерійські мітки.

Волонтерка, яка приїхала через усе місто під артобстрілом, прорубала стіну чужої квартири і звільнила з неї кота.

Лікарка з бомбосховища, яка сповістила про народження хлопчика.

Люди, що власноруч випікали вдома хліб і роздавали його сусідам.

Той, хто залишав гроші за воду в холодильнику супермаркету, коли не було продавців.

Той, хто загинув, аби ворог не захопив АЕС... (Маргарита Тулун).

Думка психолога

Дослідження ізраїльського психолога Рувера Бар-Она підтверджує, що рівень емоційного інтелекту зростає зі здобуванням життєвого досвіду й може зростати з віком, проте ми можемо розвивати емоційний інтелект вже сьогодні.

Психологи стверджують

Недостатня впевненість у собі є однією з головних передумов емоційного стресу, а ставлення до себе як до жертви екстремальної події посилює дистрес. Навпаки, здатність брати відповідальність за себе знижує ступінь сприйняття себе в якості жертви та, відповідно, підвищує відчуття спроможності долати стресові події (З.Кісарчук, Я. Омельченко, Г. Лазос).

- *Ви обрали варіант домашнього завдання. Навіть якщо результат вас розчарував, беріть відповідальність на себе. Не загрузайте в шкодуванні, звинуваченнях. Думайте про те, що ви винесли з цієї ситуації, чого навчилися.*

Освітні втрати

Карта опорних знань

5 клас

Лексикологія

Пряме й переносне значення слова

6 клас

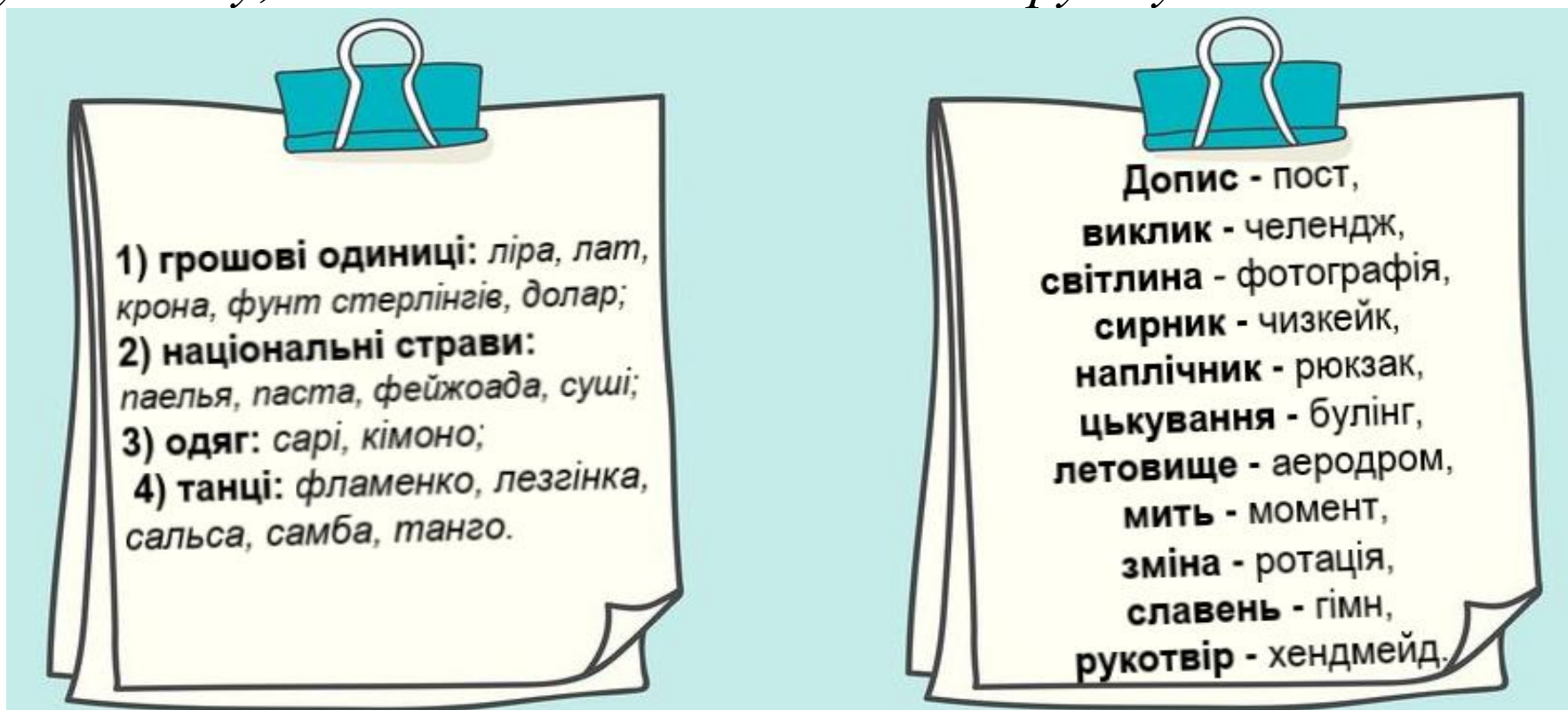
Розряди прикметників (перехід із розряду в розряд: *золоті прикраси, золоті руки*)

Зміни в українській мові

- збагачення словникового складу за рахунок нових питомих слів і запозичень;
- відмінювання досі не відмінюваних власних назв, аббревіатур та деяких чужомовних одиниць, перегляд сфер уживання слів, форм слів та синтаксичних конструкцій;
- повернення національних зразків словотворення тощо;
- повернення до активного українського вжитку одиниць, донедавна кваліфікованих як застарілі чи діалектні, та вилучення з української мови неорганічних для неї одиниць, нав'язаних їй під впливом інших мов, насамперед російської.

Запозичена лексика

Розгляньте слова, записані ліворуч і праворуч. Які запозичення, на вашу думку, збагачують мову, а які – шкодять. Відповідь обґрунтуйте.

1) грошові одиниці: ліра, лат, крона, фунт стерлінгів, долар;
2) національні страви: паелья, паста, фейжоада, суші;
3) одяг: сарі, кімоно;
4) танці: фламенко, лезгінка, сальса, самба, танго.

Допис - пост,
виклик - челендж,
світлина - фотографія,
сирник - чизкейк,
наплічник - рюкзак,
цькування - булінг,
летовище - аеродром,
мить - момент,
зміна - ротація,
славень - гімн,
рукотвір - хендмейд.